

Міністерство освіти і науки України
Одеський державний аграрний університет
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Львівський національний університет природокористування
Інститут геодезії Національного університету "Львівська політехніка"
Головне управління Держгеокадастру в Одеській області
ГО «Всеукраїнська спілка сертифікованих інженерів-землевпорядників»
Національний науковий центр "Інститут виноградарства і
виноробства ім. В.Є.Таїрова"
Ризький технічний університет (Латвійська республіка)
GISPRO Sp.z o.o. (Республіка Польща)
ZipGrow Inc. (Канада)
Університет Бейкент (Туреччина)

«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції

15 - 16 червня 2022 року

ОДЕСА - 2022

Бібліографічний список

1. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (дата звернення: 19.05.2022).
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#top> (дата звернення: 21.05.2022).
3. Stoter J. E. 3D Cadastre : NCG, Nederlandse Commissie voor Geodesie. Delft, 2004. 342 p.
4. Stoter J. E, Oosterom P. 3D Cadastre in an International Context: Legal, Organizational, and Technological Aspects : book : CRC Press, 2006. 356 p.

УДК 633.85:631.5(477.72)

ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНЩИНИ ЩОДО УМОВ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ

*Костюкевич Т.К., к.г.н.; Мартинова Н.С., ЗВО другого (магістерського) рівня;
Рибачок А.А., ЗВО другого (магістерського) рівня
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса, Україна*

Широкий асортимент продукції, що виробляється з олійної сировини, визначає постійно високий попит на олію насіння соняшника на внутрішньому та міжнародному продовольчому ринках, і ця тенденція зберігатиметься у майбутньому у зв'язку зі зростаючою потребою у високоякісних продуктах харчування.

Соняшник належить до групи високоприбуткових польових культур, які відіграють ключову роль зміцненні економіки господарств. Ціна на насіння соняшнику більш ніж у 1,5-2 рази вище, ніж на зерно більшості зернових культур, за практично рівних з ними витрат на вирощування врожаю. За сформованих на ринку високих цін на олію насіння соняшника цей захід дозволяє підвищити доходи, необхідні для відновлення виробництва та вирішення соціальних проблем на селі. Однак у складних умовах ринкових відносин при постійно зростаючій вартості техніки, енергоресурсів та інших матеріальних засобів, необхідних для вирощування врожаю, збереження високої економічної ефективності виробництва олійного насіння соняшника може бути забезпечене за адекватного та постійного нарощування врожайності цієї культури.

Головною ланкою у підвищенні рівня культури землеробства є науково обґрунтоване розміщення соняшнику в сівозміні і суворе дотримання принципу його повернення на колишнє поле. Застосування раціональних сівозмін сприятливо впливають на врожайність та родючість ґрунту. Без урахування цих вимог не можна отримувати високі і стійкі врожаї, гарну якість насіння для переробної промисловості і зберігання.

Соняшник висуває особливі вимоги до терміну повернення його на колишнє місце в сівозміні і до попередників. Порушення принципу повернення може привести до масового ураження вовчком, несправжньою борошнистою россою, білою, сірою, попелястою гниллю, фузаріозом, фомопсисом та іншими патогенами, а в кінцевому рахунку - до зниження врожаю У звичайних багатопільних сівозмінах соняшник повинен займати 8-12% площі, тоді до мінімуму знижується ймовірність ураження його найбільш шкідливими хворобами [1].

У зоні Степу соняшник вирощують на технічні цілі, однією з головних умов, забезпечуючи сталі врожаї даної культури, є дотримання мінімального періоду повернення на місце попереднього вирощування. Науково доведено, що на одне і те ж саме поле у сівозміні соняшник не можна повертати раніше, як через сім-вісім років [2].

Для поліпшення фітосанітарної ситуації при розміщенні товарних посівів соняшника у польовій сівозміні доцільно дотримуватися просторової ізоляцію від соняшникових полів попереднього року посіву. Видалення посівів від 500 м і більше знижує захворюваність на

соняшник хибний борошнистою россою, іржею, сірою та білою гниллю та іншими хворобами, тому соняшник має повертатися на попереднє поле не раніше, як через 8–10 років, що сприяє значному зниженню поширеності хвороб та шкідників, поліпшенню водного та поживного режимів рослин, зменшенню засміченості посівів бур'янами. Результати досліджень вчених засвідчують, що за висівання соняшнику по соняшнику ураження рослин вовчком зростає до 86 % проти 13 % у сівозміні.

Мінімальним терміном повернення соняшнику на попереднє поле слід вважати шість років. Скорочення терміну повернення до чотирьох років, як правило, призводить до значного зниження врожаю. Як виключення на четвертий рік можуть повертатися окремі гібриди з високою толерантністю до різноманітних патогенних організмів. Про це свідчать виробничі й наукові досліді з вирощування гібридів Всеукраїнського наукового інституту селекції [3].

За ринкових відносин в аграрному секторі вплив економічних факторів на сівозміну помітно зростає, і, порівняно з агроекологічними причинами, вони часто стають домінуючими. В Україні, яка в останні роки стала одним з найпотужніших світових виробників та експортерів соняшnikової олії, порушення сівозмін цих культур стало систематичним. У статті 254 Кримінального кодексу України встановлена кримінальна відповідальність за безгосподарське використання земель, але в ній відсутня відповідальність за порушення сівозмін вирощуваних на них культур та такий суттєвий важіль по недопущенню повторного порушення вимог закону, як конфіскація землі, і випадку його повторного порушення [4].

Середня врожайність соняшнику в Херсонській області за період з 2017 по 2021 роки становить 16-19 ц/га. Площа під посівами соняшнику за період 2017-2021 рр. становить близько 350 тис. га – це майже п'ята частина від загальної площі під сільськогосподарськими культурами.

З огляду на науково обґрунтовані норми вирощування соняшнику в восьми - і десятипільних сівозмінах, розглянемо їх дотримання. На основі даних [5] нами була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 8-ми та 10-пільних сівозмінах за період з 2017 по 2021 роки включно – результати наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порушення екологічних норм вирощування соняшнику в Херсонській області з урахуванням 6-, 8- та 10-ти пільних сівозмін, 2017-2021 роки

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Площа ріллі, тис. га	1430,6	1431,2	1433,4	1419,5	1488,5
Площа посіву соняшнику, тис. га	356,6	341,7	353	335,3	348,9
Оптимально допустима площа при					
6- пільній сівозміні, тис. га	238,4	238,5	1238,9	236,6	248,1
8- пільній сівозміні, тис. га	178,8	178,9	179,2	177,4	186,1
10- пільній сівозміні, тис. га	143,1	143,1	143,3	142,0	148,9
Відношення площі посіву до оптимально допустимо при					
6- пільній сівозміні, %	150	143	148	142	141
8- пільній сівозміні, %	199	191	197	189	188
10- пільній сівозміні, %	249	239	246	236	234

Оцінимо масштаби цих порушень. Так, при 10-пільній сівозміні відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим на початку досліджуваного періоду становило 249%, за п'ять років це значення зменшилось лише на 15%. При 8-пільній

сівозміні відношення на початку досліджуваного періоду становило 199%, за п'ять років це значення зменшилось на 11%.

Виробничі та наукові дослідження по вирощуванню гібридів Всеукраїнського наукового інституту селекції свідчать про можливість повернення ряду сортів соняшнику на колишнє поле через 5-6 років [3], тому нами також була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 6-пільній сівозміні. Так, при 6-пільній сівозміні відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим на початку досліджуваного періоду становило 150%, за п'ять років це значення зменшилось лише на 9%. Більш наглядно це представлено на рис. 1.

З проведених порівнянь бачимо, що за останні роки в Херсонській області площі посівів зайнятих під соняшником, значно перевищують рекомендовані. Однак в останні роки виробництво соняшнику з недотриманням раціональних норм з високорентабельного стає збитковим, оскільки доходи при врожайності менше 1 т/га не покривають витрати на його вирощування. Значення ж науково-обґрунтованих сівозмін, навпаки, зростає з появою фермерських господарств з невеликою кількістю земельних ділянок, обумовлюючи потребу в зменшенні кількості культур і переході до спеціалізованих короткоротаційних сівозмін.

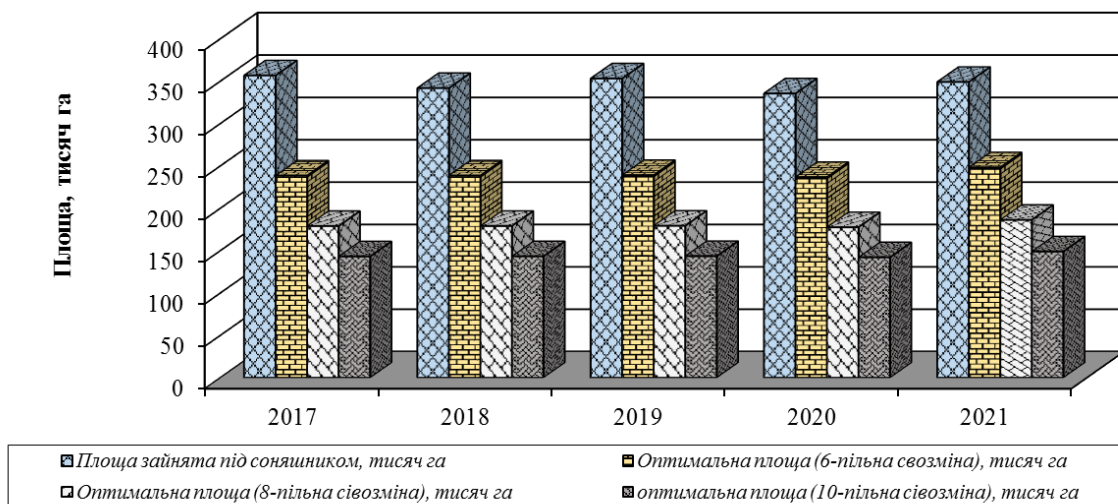

Рис. 1. Порушення рекомендованих (при 6-, 8- та 10-пільній сівозміні) норм вирощування соняшнику в Херсонській області, 2017-2021 рр.

Зважаючи на проведені порівняння, бачимо, що в останні роки значних змін не відбувається. Врожайність насіння соняшнику в Херсонській області значно нижче ніж по Україні в цілому. Так, наприклад, в Сумській області врожайність насіння соняшнику становить 29-33 ц/га, а відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим при 10-пільній сівозміні становить близько 180% [6].

Враховуючи перенасиченість площ під посівами соняшнику в сівозмінах та неможливість дотримання рекомендованих норм, а також необхідність збереження об'єму виробництва соняшнику, необхідним є виконання заходів щодо дотримання науково обґрунтованих сівозмін та новітніх технологій його вирощування (впровадження нових гібридів з високим адаптивним потенціалом, використання високоякісного насіння). Це дозволить підвищити ступінь використання біокліматичного потенціалу Херсонщини для зростання врожайності соняшнику і значно підвищити якість його насіння та дасть можливість хоча би частково скоротити площі під соняшником.

Бібліографічний список

1. Денисенко Л.С. Максимізація прибутку як вирішальний чинник у порушенні екологічних норм вирощування соняшнику в Україні. Проблеми і перспективи розвитку науки в

- умовах євроінтеграції : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 29–30 квіт. 2015 р.). Чернівці, 2015. Т. 2. С. 11–13.
2. Раціональні сівозміни в сучасному землеробстві / за ред. І.Д. Примака. Біла Церква, 2003. 384 с.
 3. Шувар І. «Краще місце для соняшнику». URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/529-krashche-mistse-dlia-soniashnyku.html> (дата звернення 4.06.2022).
 4. Стаття 254 Кримінального кодексу України. URL: <https://urist-ua.net/> (дата звернення 2.06.2022).
 5. Державна служба статистики України. Сайт Державного департаменту статистики України. Сільське господарство. Рослинництво. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 2.06.2022 р.).
 6. Костюкевич Т. К. Оцінка раціонального використання природного потенціалу території Сумщини щодо умов вирощування соняшнику. URL: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/8162>. (дата звернення: 9.06.2022 р.).

УДК 349.41

КУПІВЛЯ ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ

*Губіна Г.Л., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, к.ю.н.
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна*

Республіка Польща є аграрною країною, де питання купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення (надалі – ЗДСП) завжди є актуальним. Нормативно-правовою базою є декілька національних законів (наприклад, Закон про формування системи сільського господарства від 11.04.2003 р. (надалі – Закон від 11.04.2003 р.), Закон про управління нерухомістю від 21.08.1997 р. тощо). Із їх аналізу можна встановити наступне. Так, із визначення терміну «сільськогосподарська нерухомість» у ст. 2 Закону від 11.04.2003 р. вбачається, на думку автора, по-перше, тавтологія, по-друге, посилання на ст. 461 Цивільного кодексу Республіки Польщі, де сільськогосподарська нерухомість та землі сільськогосподарського призначення розглядаються як синоніми [1, 2]. Хоча у ст. 2 Закону від 11.04.2003 р. термін «землі сільськогосподарського призначення» не є синонімом терміну «сільськогосподарська нерухомість», а розглядаються як різні явища. Таким чином, спостерігаємо відсутність єдиного бачення у польського законодавця.

Відповідно до законодавства Республіки Польщі можна придбати різні за площею ЗДСП: 0,3 га, до 0,5 га, до 1 га та від 1 га. Однак, в залежності від обраної площі ділянки необхідно виконати певні норми відповідного закону.

Купувати земельні ділянки площею 0,3 га може будь-хто. І тут відсутні вимоги щодо обов'язку ведення сільськогосподарської діяльності, періодичні заборони на її продаж. Дія Закону від 11.04.2003 р. не поширюється на такі земельні ділянки згідно ст. 1а [1]. Отже, спостерігаємо, на перший погляд, доступність для всіх осіб, але зміст п. 2а ст. 93 Закону про управління нерухомим майном від 21.08.1997 р. (надалі – Закон від 21.08.1997 р.) чітко окреслює умови отримання: «...ділянка призначена для розширення прилеглої власності або буде здійснено регулювання кордону між сусідніми землями...». У той же час тут міститься посилання на ст. 95 даного Закону у разі поділу зазначеного нерухомого майна в ній, і вказане вище положення п. 2а ст. 93 Закону від 21.08.1997 р. вже не застосовується [3]. Аналіз ст. 95 Закону від 21.08.1997 р. щодо мети поділу нерухомого майна дозволяє встановити, що, з одного боку, зазначений перелік є чітко визначеним, але, з іншого боку, спостерігаємо його об'ємність, деталізованість. Вважаємо, що кількість покупців на земельні